

Keskkonnaministri käskkirja „Toetuse andmise tingimuste kehtestamine ning 2022–2029 tegevuskava ja eelarve kinnitamine õhukvaliteedi parendamiseks“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

Eelnõukohane käskkirja kehtestatakse perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seaduse (edaspidi *ÜSS*) § 10 lõike 2 alusel. Käskkirjaga reguleeritakse „Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava 2021–2027“ (edaspidi rakenduskava) poliitikaeesmärgi nr 2 „Rohelisem Eesti“, erieesmärgi nr 1 „Energiatõhususe edendamine ja kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamine“ toetuse andmise tingimusi õhukvaliteedi seirevõrgustiku arendamiseks ja täiendamiseks ning asukohapõhise terviseriski hinnangute süsteemi loomiseks.

Eelnõu ja selle seletuskirja koostasid Keskkonnaministeeriumi välisõhu ja kiirgusosakonna juhataja Heidi Koger (e-post heidi.koger@envir.ee, tel 626 2976), eelarve- ja strateegiaosakonna peaspetsialist Eerika Purgel (e-post eerika.purgel@envir.ee, tel 626 0709), õigusosakonna jurist Rene Lauk (e-post rene.lauk@envir.ee, tel 626 2948) ja SA Keskkonnainvesteeringute Keskuse riskiosakonna jurist Jaanika Vilde (e-post jaanika.vilde@kik.ee, tel 627 4117). Riigiabi reeglite kohase vastavusanalüüsi ja ekspertiisi tegi SA Keskkonnainvesteeringute Keskus.

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb neljast punktist, millega reguleeritakse toetuse andmist õhukvaliteedi seirevõrgustiku arendamiseks ja täiendamiseks ning asukohapõhise terviseriski hinnangute süsteemi loomiseks. Esimese punktiga kinnitatakse toetuse andmise tingimused ja kord (lisa 1), teise punktiga kinnitatakse tegevuskava ja eelarve aastateks 2022–2029 (lisa 2) ja kolmanda punktiga volitatakse OÜ Eesti Keskkonnauuringute Keskus (edaspidi *EKUK*) projekti elluviijaks. Neljanda punktiga reguleeritakse käskkirja kehtima hakkamise aeg.

Käskkirja punktiga 1 kehtestatakse toetuse andmise tingimused (lisa 1).

Käskkirja lisa 1 punktiga 1 sätestatakse reguleeritav valdkond, mille raames toetust antakse.

Toetust antakse kliimaeesmärkide elluviimiseks õhukvaliteedi parendamiseks seirevõrgustiku arendamise teel.

Käskkirja lisa 1 punktiga 2 sätestatakse toetuse andmise eesmärgid. Toetuse andmise eesmärk on ajakohastada ja laiendada riiklikku seirevõrgustikku, et katta mõõtmistega suuremat osa riigi territooriumist ja seeläbi pakkuda elanikkonnale asukohapõhisemat seireinfot, täita kliimaneutraalsuse saavutamise eesmäärke ja kontrollida rakendatavate poliitikate ja meetmete tõhusust ning suurendada elanikkonna teadlikkust. Toetatavad tegevused aitavad muuhulgas parandada ligipääsetavust õhukvaliteedi seireinfole ja panustavad Eesti 2035 näitajasse „Ligipääsetavus“. Info sihi ja näitaja kohta kantakse struktuuritoetuste registrisse.

Puhas välisõhk on üks olulisematest kvaliteetse elukeskkonna komponentidest. Saasteained õhus põhjustavad kliimamuutuseid, hapestumist, osoonikihi kahanemist ning õhukvaliteedi halvenemist, mis mõjuvad kahjustavalt inimese tervisele ja elukeskkonnale. Välisõhukvaliteeti saastavad peamiselt tööstus, elektri ja soojuse tootmine, põllumajandus, aga ka maantee-, mere- ja lennutransport. Selleks, et saada infot, analüüsida ja anda hinnangut välisõhu seisundile, saasteainete mõjule ja rakendatud meetmete tõhususele, tehakse riikliku keskkonnaseire programmi raames välisõhu seiret.

Välisõhu kvaliteeti halvendavaid protsesse püütakse rahvusvaheliste konventsioonide abil reguleerida, inimtegevuse mõju piirata ja vähendada. Piiriülesele õhusaastele hakati teadlaste poolt tähelepanu juhtima juba 1960. aastate lõpus, kuid konkreetsete sammudeni selle piiramiseks jõuti 1979. aastal, mil allkirjastati Genfi [Piiriülese õhusaaste kauglevi konventsioon](#). Konventsioon jõustus rahvusvaheliselt 16. märtsil 1983. aastal ning seda peetakse üheks esimeseks rahvusvaheliseks kokkuleppeks piiriülese õhusaaste ohjamiseks. Eesti ühines konventsiooniga 2000. aasta 19. jaanuaril. Konventsiooni oluliseks osaks on [protokollid](#), kus on kokku lepitud ühistes õhuseirereeglites ja -protseduurides ning väävli, lämmastikoksiidide, lenduvate orgaaniliste ühendite, ammoniaagi, peenosakeste, püsivate orgaaniliste saasteainete ja raskmetallide heite vähendamises. Konventsiooni osa on ka õhusaasteainete kauglevi taustajaamade seirevõrgustik EMEP ([European Monitoring and Evaluation Programme](#)), mis koosneb enam kui sajast seirejaamast Euroopa riikides. Eesti jaamadest kuuluvad võrgustikku Lahemaa ja Vilsandi maapiirkonna taustajaamad, kus mõõdetakse sademete keemiat ning saasteainete kontsentratsiooni maapinnalähedases õhukihis. Lahemaa jaamas (EMEP II astme jaam) mõõdetakse lisaks prioriteetsetele ainetele ka Eestis otseselt mitte oluliste ainete sisaldusi, millega jälgitakse eelkõige rahvusvahelises kontekstis vajalikke muutusi ning hinnatakse piiriülese leviku ulatust. Lisaks on õhusaaste vähendamise seadnud eesmärgiks mitmed rahvusvahelised ICP programmid ([International Cooperative Programmes of Air Pollution](#)), mis keskenduvad peamiselt õhusaaste mõju vähendamisele metsadele, veekogudele, taimestikule ja ökosüsteemidele. Välisõhu kvaliteedi hindamist, jälgimist ja seisundi parandamist Euroopa Liidus reguleerib välisõhu kvaliteedi ja Euroopa õhu puhtamaks muutmise direktiiv ([2008/50/EÜ](#)), direktiiv arseeni, kaadmiumi, elavhõbeda, nikli ja polütsükliiliste aroomaatsete süsivesinike sisalduse kohta välisõhus ([2004/107/EÜ](#)) ning teatavate õhusaasteainete riiklike heitkoguste vähendamise direktiiv ([EL 2016/2284](#)). Eesti atmosfääriõhu kaitse seadus ([AÕKS](#)) ja sellega seonduvad määrused ([Õhukvaliteedi piir- ja sihtväärtused, õhukvaliteedi muud piirnormid ning õhukvaliteedi hindamispriirid](#); [Õhukvaliteedi hindamise kord](#); [Riigi territooriumi jaotus õhukvaliteedi piirkondadeks ja linnastuteks õhukvaliteedi taseme järgi ning linnastute määratlemiseks vajalik asustustihedus](#)) on kohandatud vastavalt Euroopa Liidu direktiividele.

Eesti välisõhu kvaliteet on võrreldes teiste Euroopa riikidega hea, seda ennekõike Euroopa Liidu direktiividega kehtestatud prioriteetsete saasteainete osas. Prioriteetseteks aineteks loetakse vääveldioksiidi, lämmastikoksiide, peeneid ja eriti peeneid osakesi (PM₁₀, PM_{2,5}), raskmetalle, osooni, benseeni, süsinikoksiidi ning polüaromaatseid süsivesinikke (BaP). Õhukvaliteedi paranemisele Eestis on kaasa aidanud saastenormide karmistumine ettevõtluses ja liikluses. Euroopa Liidu direktiivide raames mõõdetavatest saasteainetest ületavad Eestis siiani piirväärtusi eelkõige peened osakesed (PM₁₀). Peamisteks peente osakeste allikateks on liiklus (nii heitgaasid, kui ka teekatte ja rehvide kulumisel tekkivad peened osakesed), olmekütmine (eeskätt ahiküte, millest põhjustatud saaste on oluline terviserisk), suured keskkütte katlamajad ja erinevad tööstusettevõtted. Lisaks on probleemsed Ida-Virumaa välisõhus esinevad spetsiifilised saasteained ja vääveldioksiidi kontsentratsioon ning Tartu välisõhus benzo(a)pireen.

Toetuse andmise tingimuste koostamisel on rakendatud Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seirekomisjoni poolt kinnitatud valikukriteeriume ning tehtud asjakohased analüüsid. Toetatavad tegevused on vastavuses perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakenduskava seirekomisjonis kinnitatud vastavus- ja valikukriteeriumidega.

Projekti mõju meetme eesmärkide saavutamisele

Peamine vahend õhusaasteainete heitkoguste vähendamiseks rakendatud meetmete tõhususe ja üldise keskkonnapoliitika kontrollimiseks on õhukvaliteedi hindamine. Meetme eesmärkide

täitmiseks on toetatavad tegevused sätestatud selliselt, et need panustavad otseselt rakenduskava eesmärkide täitmisse. Abikõlblikud kulud on esmajärgus piiratud nõudega, et juhul kui projekti raames tehakse kulusid, mis ei ole rakenduskavas seatud eesmärgi saavutamiseks vajalikud, ei loeta neid kulusid abikõlblikuks. Oluline on elanikele arusaadava seose loomine terviseriski ja õhuheitmete vahel ning selle toel käitumise mõjutamine. Eestis seiratakse välisõhu kvaliteeti riiklikul tasandil kolmes taustajaamas ja kuues linnajaamas.

Projekti tulemuste kestlikkus on tagatud, kuna projekti abil soetatav vara kuulub EKUK-ile ning selle säilimise ja hooldamise eest vastutab EKUK 19.03.2019 sõlmitud halduslepingu alusel. Riik tagab kulude katmise riigieelarvest. Projekt panustab otseselt rakenduskava väljundnäitajasse. Õhukvaliteedi hindamis- ja seiresüsteemid loetakse uuendatuks kui uuendused viitavad nende süsteemide olulistele täiustustele, nagu näiteks uued funktsioonid, oluline laiendamine või uute tehnoloogiate kasutuselevõtt. Õhukvaliteedi seirevõrgustiku olulised komponendid on: 1. Analüsaatorikomplektid, 2. Mobiilsed seirejaamad, 3. Laboriseadmete komplekt, 4. Seirevõrgustiku kvaliteeditagamise tugisüsteem, 5. Asukohapõhine terviseriski hindamissüsteem. Eesti territooriumi kaetust õhukvaliteedi seirevõrgustikuga arvestatakse vastavalt õhukvaliteedi direktiivi 2008/50/EÜ nõuetele.

Projekti põhjendus

Oluline on elanikele arusaadava seose loomine terviseriski ja õhuheitmete vahel ning selle toel käitumise mõjutamine. Eestis seiratakse välisõhu kvaliteeti riiklikul tasandil kolmes taustajaamas ja kuues linnajaamas. Olemasolev seire tagab õigusaktides esitatud minimaalsed seireandmed. Välisõhu kvaliteedi näitajad on reaajas leitavad Eesti Keskkonnauuringute Keskuse kodulehelt www.klab.ee. Seireandmeid on võimalik kasutada muuhulgas ka keskkonnalubade väljastamisel ja reguleerida heidete vähendamist.

Rakenduskava erieesmärk on energiatõhususe edendamine ja kasvuhoonegaaside vähendamine.

Selleks, et leevendada negatiivset mõju keskkonnale ja vähendada olulisi terviseriske, on väga oluline vähendada õhusaasteaineid, kasvuhoonegaase (nagu CH₄ kehvast põlemisprotsessist) ja lühiajalise kliimamõjuga saasteaineid. Välisõhu puhul on teatavate õhusaasteainete heitkoguste vähendamise riiklikus programmis aastateks 2020–2030 kokku lepitud meetmed kõigi seotud sektorite (energia, elamu- ja kaugküte jne) jaoks. Õhukvaliteedi ja kasvuhoonegaaside hindamine seireandmete abil on linna- ja tööstuspiirkondades vahend, mille abil hinnata meetmete tulemuslikkust ja tegelikku mõju ning keskkonnapoliitika tõhusust, samuti suurendada üldsuse teadlikkust.

Peamine vahend õhusaasteainete heitkoguste vähendamiseks rakendatud meetmete tõhususe ja üldise keskkonnapoliitika kontrollimiseks on õhukvaliteedi hindamine. Oluline on hinnata selliste ainete mõju nii ökosüsteemile kui ka inimeste tervisele. Sekkumise tulemusena võimaldab ajakohastatud riiklik seirevõrgustik hinnata õhusaasteainete ja kasvuhoonegaaside, näiteks metaani ja lühiajalise kliimamõjuga saasteainete (nt must süsinik) tasemeid. Mõõtevõrgu ja modelleerimissüsteemi kombineerimine võimaldab piisava ruumilise lahutusvõimega hinnata vastavate ühendite sisaldust kogu Eesti territooriumil. Integreeritud laiaulatuslikum hindamine seirejaamade kaasabil võimaldab anda ühiskonnale selge põhjenduse rakendatud meetmete asjakohasuse kohta ning seostab õhusaasteainetega kokkupuutumist inimeste terviseriskidega. Kohtkütte sektori kasvuhoonegaaside ja välisõhu saasteainete heitkogused on otseselt seotud iga üksikisiku ja kodumajapidamise isiklike valikutega. Ülevaatlikuma seireinfo abil on võimalik mõjutada elanikkonna käitumist (nt muutes nende kütmissharjumusi), mis vähendab eramajade kütmisel tekkivaid õhusaasteainete ja kasvuhoonegaaside heidet ning edendab energiatõhusust.

Projekti sekkumisloogika on arusaadav, mõjus – projektis ettenähtud tegevused võimaldavad saavutada projekti eesmärgid ning planeeritud väljundid ja tulemused parimal moel. Nende

sidusus eesmärkidega ning mõjus on arusaadavad. Tegevuste ajakava on realistlik, arvestab mh tegevuste omavahelisi seoseid ja ajalist järgnevust.

Projekti kuluefektiivsus

Rakenduskava koostamisel on hinnatud projekti kulude vajalikkust ja mõistlikkust. Käskkirja eelarve on kokku pandud elluviija poolt projekti elluviimiseks vajalike kulude hinnangu alusel. Eelarve koostamisel tugineti riiklikus seires viimastel aastatel kujunenud seadmete (10 analüsaatorikomplekti, 3 mobiilset seirejaama, 1 laboriseadmete komplekt, 1 seirevõrgustiku kvaliteeditagamise tugisüsteem, 1 asukohapõhine terviseriski hindamissüsteem) maksumusele. Seireseadmete ühikuhindade määramisel lähtuti olemasolevast hinnatasemest ning arvestati juurde mõningane hinnakasv seoses inflatsiooniga.

Tehtavate kulude tegelik hind selgub nende tegemisel. Lisaks tagab Keskkonnaministeerium kui äriühingult teenuse saaja püsikulude rahastamise ja EKUK tagab projekti elluviijana projekti järel toetuse abil rajatud/soetatud vara sihtotstarbelise kasutamise, säilimise ja uuendamise.

Uuendatud investeeringute edasine ülalpidamine, hooldus ja uuendamine kaetakse riigieelarve vahenditest, millega tagatakse ka elutähtsa teenuse toimepidevus. Tegevuste edasise käiguhoidmise kulud kaetakse halduslepingu punkti 4 kohaselt riigieelarvest.

Elluviija suutlikkus projekti ellu viia

Elluviijaks on riigile kuuluv äriühing, kelle põhikirjaline ülesanne on muuhulgas tagada elutähtsate teenuste – välisõhu seire ja kõrgendatud saastatusest tulenevatest võimalikest ohtudest varajase hoiatamise süsteemi toimimine. 19.03.2019 sõlmitud halduslepingu kohaselt täidab äriühing atmosfääriõhu kaitse seaduse §-s 30 sätestatud õhukvaliteedi hindamise, sh seirevõrgu ülalpidamise, hooldamise ja ajakohastamise ülesannet ning on keskkonnaseire seaduse § 5 kohane riikliku keskkonnaseire programmi välisõhu seire allprogrammi vastutav täitja. Halduslepingu sõlmimisel analüüsiti äriühingu suutlikkust haldusülesannete täitmiseks. Haldusleping on sõlmitud tähtajatult. Projektis tehtud toetatavate investeeringute abil ei osuta äriühing tasulisi teenuseid.

EKUKi juhatuse 19.09.2019 käskkirjaga nr 1-8/10 tagatakse riigi keskkonnakaitse ülesannete täitmiseks eraldatud vahendite kasutamine selgepiirilisel just nende avalike ülesannete täitmiseks. EKUKis on seega juurutatud kord, mis tagab, et haldusülesande täitmiseks saadava toetusega soetatud seadmeid ei kasutata vabaturu teenuste osutamisel.

Projekti koosõla Eesti pikaajalise arengustrateegia aluspõhimõtete ja sihtidega

Toetatav tegevus panustab Eesti 2035 sihti: Eestis on kõigi vajadusi arvestav, turvaline ja kvaliteetne elukeskkond (ülemaailmne säästva arengu eesmärk 3 – hea tervis ja heaolu; 3.9 – vähendada 2030. aastaks oluliselt ohtlikest kemikaalidest ning saastunud õhust, veest ja pinnasest põhjustatud surmade ja haigestumiste arvu). Toetatavad tegevused aitavad muuhulgas parandada ligipääsetavust õhukvaliteedi seireinfole ja panustavad Eesti 2035 näitajasse „Ligipääsetavus“. Info sihi ja näitaja kohta kantakse SFOSi.

Keskkond

Uuendatud seirevõrgustiku ja sellele baseeruva modelleerimissüsteemi ning tervisemõju hindamistulemuste põhjal on loodud infotehnoloogiline lahendus, kus kliima ja välisõhu survetegurid on seotud läbi elanike asukohainfo ja isikuandmete saasteainete terviseriski hinnangutega. Elanikele arusaadava seose loomine terviseriski ja õhuheitlemete vahel ning selle läbi käitumise mõjutamine (näiteks elanike kütmissharjumuste muutmine) ja seeläbi heitkoguste vähendamine madala süsinikuheitega küttesüsteemide eelistamise ja energiatõhususe parandamise kaudu.

Kliimamuutustega seotud kliimaeesmärkide elluviimiseks õhukvaliteedi parandamiseks seirevõrgustiku arendamise teel võimaldab regionaalsete kliimastenaariumite analüüsi ning

sellest tuleneva mõju hindamist elurikkuse seisundile ajas ja ruumis. Kliimamuutuste mõju looduskeskkonnale ja sh elurikkusele annab teadmise muudatustest bioloogilises mitmekesisuses. Liigirikkuse säilimine ökosüsteemis on otsene inimese heaolu mõjutaja. Kliimat mõjutavad nii inim- kui loodustekkelised gaasid, mille siduja on maakasutus.

Kuna seireandmed on kõigile vabalt ja avalikult kättesaadavad, edendatakse meetme raames parandatava andmeedastuse abil noorte ja vanemaealiste ühiskonnaelus osalemist ning avalike teenuste kättesaadavust puudega inimestele. Meede panustab elukeskkonna parandamisse kliimamuutustest põhjustatud hädaolukordade ennetamise kaudu ja seeläbi mõjutab kaudselt ka inimeste elukvaliteeti ning eluea pikkust, samuti eeldatavalt tervena elatud aastate osakaalu. Meetme raames parandatava andmeedastuse abil parandatakse kõigi elanike gruppide ligipääsu õhukvaliteedi seireandmetele, tagades kõigi elanike gruppide õigeaegse teavitamise õhukvaliteedist tulenevatest terviseriskidest. Loodavate infotehnoloogiliste lahenduste ja andmeedastussüsteemide koostamisel on arvestatud universaalsisaini põhimõtetega.

Toetuse eraldamine ei lähe vastuollu ELi põhiõiguste harta nõuetega, sest õhukvaliteedi seiramine aitab hea keskkonnaseisundi tagamisele kaasa ning võimaldab ka hinnata terviseriske elanikkonnale.

Käskkirja lisa punktiga 3 sätestatakse toetatavad tegevused.

Investeeringud õhukvaliteedi seirevõrgustiku arendamiseks ja täiendamiseks ning asukohapõhise terviseriski hinnangute süsteemi loomiseks.

Projekti elluviimise käigus toetatakse:

- 1) õhukvaliteedi ja kasvuhoonegaaside seirevõrgu arendamist ning täiendamist, et hinnata rakendatud meetmete tõhusust ja teavitada elanikkonda;
- 2) asukohapõhise terviseriski hindamise süsteemi loomist ja elanikkonna teavitamistegevust õhukvaliteedist tulenevatest terviseriskidest;
- 3) toetuse kasutamise seotud teavitustegevust.

Projekti tegevuste tulemus on positiivne mõju kliimamuutustega seotud negatiivse mõju ennetamisele, inimelude ohutuse tagamisele, varaliste kahjude ennetamisele.

Toetatavad tegevused on kooskõlas „ei kahjusta oluliselt“ põhimõtetega.

Toetatavad tegevused on kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. juuni 2021 määruse (EL) 2021/1060 artiklis 9 toodud põhimõtetega „ei kahjusta oluliselt“.

Euroopa Parlamendi (ELi) 2021. aasta määruses 2019/2088 on sätestatud jätkusuutliku investeerimise põhimõte. Selle kohaselt on investering jätkusuutlik vaid juhul, kui see ei kahjusta oluliselt (ingl *do no significant harm* ehk DNSH) ühtegi kõnealuses määruses sätestatud keskkonna- või sotsiaalset eesmärki. Perioodi 2021-2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava DNSH analüüsi tegi Rahandusministeeriumi tellimusel Hendrikson & Ko. Analüüs tõi välja, et rakenduskavas planeeritud meetmed on kooskõlas DNSH printsiibiga.

Põhimõtet „ei kahjusta oluliselt“ tuleb tõlgendada Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2020/852, millega kehtestatakse kestlike investeeringute hõlbustamise raamistik ja muudetakse määrust (EL) 2019/2088 (ELT L 198, 22.06.2020, lk 13–43, *edaspidi taksonoomiamäärus*), artikli 17 tähenduses. Selles artiklis on määratletud, mida tähendab „oluline kahju“ taksonoomiamäärusega hõlmatud kuue keskkonnaeesmärgi saavutamisele.

1. Tegevus kahjustab oluliselt kliimamuutuste leevendamist, kui see põhjustab olulist kasvuhoonegaaside heidet.

Ei kahjusta. Kliimamuutustega seotud kliimaeesmärkide elluviimiseks õhukvaliteedi parandamises seirevõrgustiku arendamise ja täiendamise ning asukohapõhise terviseriski hinnangute süsteemi loomise teel võimaldab regionaalsete kliimastsenaariumite analüüsi ning

sellest tuleneva mõju hindamist keskkonnaseisundile ning sellega seotud mõjusid inimtervisele ajas ja ruumis. Tegevus ei tekita juurde kasvahoonegaaside heidet.

2. *Tegevus kahjustab oluliselt kliimamuutustega kohanemist, kui see põhjustab praeguse kliima ja eeldatava tulevase kliima kahjuliku mõju suurenemist tegevusele endale või inimestele, loodusele või varadele.*

Ei kahjusta. Kliimamuutustega seotud kliimaeesmärkide elluviimiseks õhukvaliteedi parendamine seireõrgustiku arendamise ja täiendamise ning asukohapõhise terviseriski hinnangute süsteemi loomise teel võimaldab regionaalsete kliimastenaariumite analüüsi ning sellest tuleneva mõju hindamist keskkonnaseisundile ning sellega seotud mõju inimtervisele ajas ja ruumis. Tegevus ei põhjusta praeguse kliima ja eeldatava tulevase kliima kahjuliku mõju suurenemist tegevusele endale või inimestele, loodusele või varadele. Täiustatud seirevõrk aitab kaasa elanikkonna vastupanuvõimele äärmuslike ilmastikuolude korral.

3. *Tegevus kahjustab oluliselt vee- ja mereressursside kestlikku kasutamist ja kaitset, kui see kahjustab veekogude, sealhulgas pinna- ja põhjavee head seisundit või head ökoloogilist potentsiaali, või mereala head keskkonnaseisundit.*

Ei kahjusta. Meetmel ei ole selget kokkupuudet toodud keskkonnaeesmärgiga, mistõttu pole näha olulist negatiivset mõju vastavale keskkonnaeesmärgile.

4. *Tegevus kahjustab oluliselt ringmajandust (sh jäätmetekke vältimist ja jäätmete ringlussevõttu), kui see põhjustab olulist ebatõhusust materjalide kasutamisel või loodusvarade otsesel või kaudsel kasutamisel, või suurendab oluliselt jäätmete teket, põletamist või kõrvaldamist, või kui jäätmete pikaajaline kõrvaldamine võib oluliselt ja pikaajaliselt kahjustada keskkonda.*

Ei kahjusta. Kaudselt võib ringmajandusega seotud olla ka vanade seadmete edasine käitlemine ja renoveerimiseks kasutatavate materjalide prognoositav eluring. Eelnevalt tulenevalt ei ole meetmel selget kokkupuudet vastava keskkonnaeesmärgiga, mistõttu ei saa eeldada olulist negatiivset mõju.

5. *Tegevus kahjustab oluliselt saastuse vältimist ja tõrjet, kui see suurendab märkimisväärselt saasteainete heidet õhku, vette või pinnasesse.*

Ei kahjusta. Eeldatavalt ei ole meetmel märkimisväärselt olulist negatiivset mõju vastavale keskkonnaeesmärgile.

6. *Tegevus kahjustab oluliselt elurikkuse ja ökosüsteemide kaitset ja taastamist, kui see kahjustab märkimisväärselt ökosüsteemide head seisundit ja vastupidavust või kahjustab elupaikade ja liikide, sealhulgas liidu tähtsusega liikide kaitsestaatust.*

Ei kahjusta. Tegevuse asukohavalikud arvestavad põhimõtet, et ei tekiks kahju liikidele ja elupaikadele.

Eespool toodud analüüsi tulemusena kinnitatakse, et **toetatavad tegevused on kooskõlas „ei kahjusta oluliselt“ põhimõtetega.**

Käskkirja alusel antav toetus ei ole riigiabi. Majandustegevuseks ei loeta üldiselt riigi poolt riigivõimu teostamist (ingl k *state acts by exercising public powers*). Üksuse tegevust võib lugeda riigivõimu teostamiseks, kui kõnealune tegevus on üks osa riigi põhiülesannetest või on selle ülesandega olemuslikult seotud. Kui liikmesriik ei ole teinud põhimõttelist otsust avaliku võimu ülesande turule viimise kohta ning viib seda ise ellu, ei loeta seda tegevust majandustegevuseks. ELi kohtupraktika on sellisteks tegevusteks pidanud näiteks (loetelu ei ole suletud): riigikaitse ja sisejulgeolek, lennuliikluskorraldus ja lennuohutus, laevaliikluskorraldus ja -ohutus, saastevastane järelevalve ja jälgimine, kinnipidamiskohtade haldamine, avaliku maaomandi arendamine, avalikul eesmärgil korraldatud andmehaldus. Õhukvaliteedi seisundi jälgimine on avaliku halduse ülesanne. Atmosfääriõhu kaitse seaduse kohaselt on selle ülesande täitmine halduslepinguga ja põhikirjaga pandud EKUKile.

Eelnevast tulenevalt ei ole haldusülesande täitjale selle ülesande täitmiseks toetuse andmine riigiabi. EKUKi tegevus on peamiselt seotud teenuste osutamisega riigile ja ta tegutseb Eesti riigi tellitud tööde korral ainoosaniku huvides ainoosaniku territoriaalse pädevuse piires. Toetatavad tegevused ei toimu konkurentsile avatud turul ning nende abil või kaudu ei toimu kaupade või teenuste pakkumist turul. Euroopa Komisjoni riigiabi mõiste teatise (2016/C 262/01; ELT C 262, 19.7.2016, lk 1–50) punktide 2.1 ja 2.2 kohaselt ei ole sellisel juhul tegemist riigiabiga.

Käskkirja lisa 1 punktiga 4 sätestatakse toetatavate tegevuste elluviimisega saavutatav tulemus. Meetme tegevuste tulemusena on toimunud õhukvaliteedi seirevõrgustiku arendamine ja täiendamine ning loodud asukohapõhine terviseriski hinnangute süsteem, mis panustavad rakenduskava väljundnäitajasse „Õhukvaliteedi hindamiseks kasutatavad hindamis- ja seiresüsteemid“. Õhuseirevõrgu ja õhusaasteainete modelleerimise süsteemi täiustamine ja ajakohastamine hõlmab kogu Eestit. Aastaks 2024 on eelduslikult 10% Eesti territooriumist kaetud uuendatud õhukvaliteedi hindamis- ja seiresüsteemidega. Võttes arvesse seiresüsteemide soetamiseks kuluvat aega ja paigaldust, siis võib eeldada, et aastaks 2024 uuendatakse neli seiresüsteemi. Aastaks 2029 on eelduslikult 50% Eesti territooriumist kaetud uuendatud õhukvaliteedi hindamis- ja seiresüsteemidega. Aastaks 2029 soetatakse lisaks 12 hindamis- ja seiresüsteemi. Näitaja täitmist saab raporteerida pärast hindamis- ja seiresüsteemi uuendamist projekti vahe- ja lõpparuannetega. Detailsem metoodika koos raporteerimise loogikaga on esitatud perioodi 2021–2027 näitajate metoodikas. Selleks, et täita kliimaneutraalsuse saavutamise eesmärgi ja kontrollida rakendatavate poliitikate ja meetmete tõhusust ning suurendada elanikkonna teadlikkust, on vajalik ajakohastada ja laiendada riiklikku seirevõrgustikku, et katta mõõtmistega suuremat osa riigi territooriumist ja seeläbi pakkuda elanikkonnale asukohapõhisemat seireinfot. Tehtavate tööde detailne jaotus kinnitatakse projekti juhtrühmas.

Uuendatud seirevõrgustiku ja sellele baseeruva modelleerimissüsteemi ning terviseõhu hindamistulemuste põhjal on loodud infotehnoloogiline lahendus, kus kliima ja välisõhu survetegurid on seotud läbi elanike asukohainfo ja isikuandmete saasteainete terviseriski hinnangutega. Elanikele arusaadava seose loomine terviseriski ja õhuheitmete vahel ning selle läbi käitumise mõjutamine (näiteks elanike kütmissarjumuste muutmine) ja seeläbi heitkoguste vähendamine madala süsinikuheittega küttesüsteemide eelistamise ja energiatõhususe parandamise kaudu.

Käskkirja lisa punktiga 5 sätestatakse projekti elluviimise korraldajad. Rakendusasutus on Keskkonnaministeerium ja rakendusüksus on Sihtasutus Keskkonnainvesteeringute Keskus. Projekti elluviijaks on OÜ Eesti Keskkonnauuringute Keskus (EKUK). EKUK on riigi äriühing, mille peamine ülesanne on olla riigile keskkonnauuringute valdkonna kompetentsikeskus. Põhikirja järgi tagab EKUK riigile kuuluva äriühinguna elutähtsate teenuste – välisõhu seire ja kõrgendatud saastatusest tulenevatest võimalikest ohtudest varajase hoiatamise süsteemi toimimise (p 1.7). Osühing tegeleb peamiselt teenuste osutamisega riigile, seejuures ainoosaniku huvides ainoosaniku territoriaalse pädevuse piires. EKUK töötleb ja analüüsib seireandmeid ning peab vastavaid andmeid. Lähtuvalt asutuse põhitegevustest on EKUKil kompetents projekti tegevuste elluviimiseks. Eestis ei ole peale EKUKi rahvusvaheliste nõuetega võrreldaval tasemel õhuseire ja sellega seotud aruandluse pakkujat.

Käskkirja lisa 1 punktiga 6 sätestatakse projekti juhtrühma töö korraldamise detailid. Projekti elluviimise koordineerimiseks moodustatakse projekti juhtrühm, kuhu kuuluvad elluviija, Keskkonnaameti ja Keskkonnaministeeriumi esindajad. Juhtrühm kinnitab igal aastal detailse tegevuskava ja aastaelarve. Projekti elluviimise käigus võib tekkida vajadus lisada tegevuskavasse konkreetseid tegevusi, sest jaamade olukord ajas muutub ning muutuvad ka

tingimused, millega tuleb nende uuendamisel arvestada. Seetõttu on juhtrühmale antud õigus otsustada, millised objektid ja kui suures mahus on vaja korrastada. Projekti elluviija esitab juhtrühmale analüüsi, kus toob välja projekti eesmärkide saavutamiseks võimalikud tegevused olulisema mõjuga õhukvaliteedi seirevõrgustiku arendamiseks ja täiendamiseks ning asukohapõhise terviseriski hinnangute süsteemi loomiseks ning teeb juhtrühmale ettepaneku, millised objektid ja millises mahus oleksid projekti raames teostatavad.

Juhtrühm otsustab konsensuslikult, millised objektid ja kui suures mahus korda tehakse, arvestades kuluefektiivsust ja abikõlblike kulude võimalikkust ning projekti eesmärgi.

Käskkirja lisa 1 punktiga 7 sätestatakse abikõlblikkuse periood. Tegevuste abikõlblikkuse periood algab 1. jaanuaril 2022 ning lõpeb hiljemalt 2029. aasta 31. detsembril.

Käskkirja lisa 1 punktiga 8 sätestatakse tegevuste eelarve ja ajakava. Aastate 2022–2029 tegevuskava ja eelarve on toodud käskkirja lisa 2. Tegevuste edasise käiguhoidmise kulud kaetakse halduslepingu punkti 4 kohaselt riigieelarvest. Tegevuste maksumuse hindamisel on arvestatud toodete ja teenuste hindadega 2022. aasta seisuga. Projekti tegevuste iga-aastase detailse eelarve lisa 2 toodud eelarve piires ning iga aastase detailse tegevuskava kinnitab projekti juhtrühm eelneva aasta 15. detsembriks. Käskkirja kehtestamisel 90 kalendripäeva jooksul. Projekti detailne aastaelarve ja tegevuskava kirjeldavad projekti tegevuste lõikes konkreetseks aastaks planeeritud toiminguid ning eelarvet hangete detailsuses ning kuu täpsusega.

Käskkirja lisa 1 punktiga 9 sätestatakse kulude abikõlblikkus. Abikõlblikud on projekti kulud, mis tehakse toetatava tegevuse elluviimisel ja meetme ning projekti eesmärkide saavutamiseks. Abikõlblikud on keskkonnamõju eelhinnangu ja keskkonnamõju hindamise kulud; projekteerimise ja ekspertiisi kulud; seireseadmete soetamise, paigalduse, kasutajakoolituse, meetodikate valideerimise kulud; seireseadmete interkalibreerimistel osalemise ja meetodite akrediteerimise kulud; asukohapõhise terviseriski hinnangute süsteemi andmete valideerimise mõõtekampaaniad; punktis 3 nimetatud tegevustega seotud toetuse kasutamisest teavitamise kulud (kohustus tuleneb Vabariigi Valitsuse 12.05.2022 määruse nr 54 § 2 lõikest 3), kui need ei moodusta üle 5% projekti käskkirja kehtestamisel toodud abikõlblikest kogukuludest; punktis 3 nimetatud tegevustega seotud riigilõivud, ekspertiisid ja omanikujärelevalve kulud. Abikõlblikud kulud hõlmavad tegelike kulude alusel hüvitatavaid otseseid personalikulusid. Projekti toetatavate tegevuse elluviimisega seotud teavitustegevused on abikõlblikud. Otsese tegevusega seonduvate nõustamisteenuse ja väljaõppe kulud on abikõlblikud.

Abikõlblikud on ühendmääruses nimetatud kaudsed kulud kokku 15% ulatuses projekti otsese personalikulude maksumusest. Kaudseid kulusid tegelike kuludega (kuludokumentidega) ei tõendata, nt raamatupidaja ei pea täitma tööajatabelit. Ühtse määrana saadud toetuse kasutamist ei kontrollita ega auditeerita, toetuse saaja ei pea kulusid projekti raamatupidamisarvestuses eristama ega eritingimustega dokumente säilitama.

Preemia või tulemustasu projektiga seotud ülesannete täitmise eest peab olema kooskõlas asutusesisese palgakorraldusega ning otseselt projektiga seostatav. Abikõlblike personalikulude hulka loetakse ka tööandja haigushüvitise ja õppepuhkuse kulud. Otsesed personalikulud on abikõlblikud proportsionaalselt projekti heaks töötatud ajale. Puhkusetasu on abikõlblik osas, mis on välja teenitud projekti jaoks töötatud aja eest.

Abikõlblikud on otsesed personalikulud ja kaudsed kulud (15% arvestatuna otsesest abikõlblikest personalikuludest) ning projektiga seotud ülejäänud otsesed kulud.

Käskkirja lisa 1 punktis 10 sätestatakse toetuse maksmise tingimused ja kord.

Toetuse maksmine toimub ühendmääruse §-de 24–§ 28 järgi ning § 33 arvestades. Toetus makstakse välja vaid abikõlbliku kulu hüvitamiseks. Toetust makstakse tegelike kulude alusel ühendmääruse § 27 lõike 1 punktis 1 ja § 28 lõikes 3 nimetatud korras.

Kuna toetuse saajal endal ei ole investeeringuks vajalikke vabu vahendeid, siis tuleb talle riigi vajaduste elluviimiseks anda ettemaksu kasutamise võimalus. Lisaks on elluviijal võimalus kasutada rakendusüksuse poolt tehtavat makset otse tarnijale või töövõtjale. Ettemaksu on võimalik taotleda investeeringute tegemiseks ühendmääruse § 30 lõike 1 punkti 1 järgi ning 100% toetuse tasumist otse tarnijale/töövõtjale (arve väljastaja) ühendmääruse § 27 lõike 1 punkti 2 alusel ning lõikes 2 toodud tingimustel.

Riigihangete ettevalmistamise etapis on võimalik konsulteerida rakendusüksusega. Et rakendusüksus saaks teha makse arve väljastajale, tuleb elluviijal tagada, et arve väljastaja on andnud kinnituse, et ta on sellest teadlik. Projektis on 100% toetus, omafinantseeringut ei ole, seetõttu piisab makse tegemiseks arve väljastajale sellest, et kulu on tekkinud (ei pea olema ega saagi olla omafinantseeringu osast tasutud).

Ettemakse saamiseks esitab elluviija rakendusüksusele e-toetuse keskkonnas ettemakse taotluse koos hankeplaani ja maksete prognoosiga. Maksete prognoosis näidatakse, millal planeeritakse esitada KIKile kuludokumendid, siinkohal siis ettemakse kasutamise kohta. Järgmise ettemakse tegemiseks peab eelmise samal alusel tehtud ettemakse kasutamine olema tõendatud vähemalt 80% ulatuses. Toetuse saaja esitab rakendusüksusele ettemakse tegemise tingimuste täitmist tõendavad dokumendid ettemakse kasutamisperioodile järgneva 15 kalendripäeva jooksul. Sisuliselt on tegemist samade dokumentidega, millega tõendatakse kulude tekkimist ja tasumist.

Ettemakse kasutamise periood on kuni üks aasta. Perioodi pikkuse määrab ettemaksu taotluses elluviija vastavalt oma hankeplaanile ja maksete prognoosile.

Elluviija esitab maksetaotluse e-toetuse keskkonnas ja lisab sellele vähemalt järgmised dokumendid:

- 1) leping, kui see ei ole rakendusüksusele teatavaks tehtud;
- 2) lepingu muudatused, lepingukohase reservi kasutamist õigustav dokument, õiguskaitsevahendite kasutamise teavitused;
- 3) arve või muu raamatupidamisdokument;
- 4) asjade, teenuste või ehitustööde üleandmist ja vastuvõtmist tõendava dokumendi koopia;
- 5) garantii, kindlustuse või täitmistagatise dokument, kui neid nõutakse lepingus.

Elluviija esitab riigihanke korraldamist tõendavad dokumendid, kui riigihange ei ole läbi viidud riigihangete registris ja tehingu hind ilma käibemaksuta on 20 000 eurot või sellest suurem.

Maksetaotluse makstud abikõlblike kulude kohta asjade/teenuste riigihanke piirmääraga võrdse või seda ületava maksumuse korral esitatakse kord kuus ja muudel juhtudel vähemalt kord kvartalis. Rakendusüksus kontrollib 30 kalendripäeva jooksul maksetaotluse ja sellele lisatud dokumentide nõuetele vastavust, kulude abikõlblikkust ning vastavust käskkirjas toodud tingimustele. Puuduste korral määrab rakendusüksus elluviijale tähtaja nende kõrvaldamiseks. Menetlusaeg pikeneb aja võrra, mis kulub elluviijal puuduste kõrvaldamiseks. Viimane maksetaotlus esitatakse koos projekti lõpparuandega või pärast projekti lõpparuande esitamist. Lõppmakse tehakse pärast seda, kui rakendusüksus on lõpparuande kinnitanud.

Käskkirja lisa 1 punktis 11 tuuakse välja toetuse saaja olulisemad kohustused.

Toetatav tegevus ei hõlma taristut, mis vastab kliimakindluse tehniliste suuniste selgitusele: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:52021XC0916\(03\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:52021XC0916(03)). Juhul, kui projekti elluviimise käigus olukord muutub ja lisandub objekte, mille puhul tuleb kliimakindlust tagada, siis seda ka tehakse.

Elluviija peab esitama rakendusüksusele info planeeritud ja elluviidud riigihangete ning maksete kohta. Elluviija peab tagama projekti väljundite ja tulemuse säilimise ning sihipärase kasutamise peale projekti lõppmakse tegemist viie aasta jooksul.

Veebilehe ja mobiilirakenduse parandamisel tuleb tagada, et need oleksid kasutatavad inimeste erivajadustest lähtuvalt ning ka väiksemate internetikiiruste juures. Veebilehed vastavad Web Content Accessibility Guidelines (WCAG) 2.1 nõuetele. Kuna seireandmed on kõigile vabalt ja avalikult kättesaadavad, edendatakse meetme raames parandatava andmeedastuse abil noorte ja vanemaeliste ühiskonnaelus osalemist ning avalikele teenustele juurdepääsetavust ja nende kättesaadavust puudega inimestele. Euroopa Liidu digiligipääsetavuse nõudeid kirjeldab standard EN 301 549. See võtab üle suure osa WCAG 2.1 suuniseid, samas ei kattu need dokumendid omavahel täielikult.

Elluviija peab täitma Vabariigi Valitsuse 12.05.2022 määruse nr 54 „Perioodi 2021–2027 ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide vahendite andmisest avalikkuse teavitamine” § 2 lõigetest 3 ja 4 tulenevaid kohustusi.

Käskkirja lisa 1 punktiga 12 sätestatakse riigihangete läbiviimisel rakendusüksuse kaasamise võimalused ja kohustused.

Käskkirja lisa 1 punktiga 13 sätestatakse tegevuste elluviimise seire korraldus. Korra sätestamise eesmärk on anda tegevuse elluvijale ülevaade, millist informatsiooni ta projekti elluviimisega seondult peab koguma ning esitama. Käskkirjaga sätestatakse tegevuse elluvijale kohustus esitada projekti vahearuanDED ning lõpparuanne, fikseerides aruandlusperioodi ning aruannetes sisalduva miinimuminformatsiooni. Aruannete eesmärk on regulaarselt seirata projekti edenemist, eesmärkide poole liikumist ning tulemuste saavutamist, samuti avastada võimalikke probleeme elluviimisel.

Projekti vahe- ja lõpparuanne on sisendiks ka regulaarsete rakenduskava seireandmete esitamisel Euroopa Komisjonile ja lõpparuande koostamisel ning ülevaadete esitamisel kogu perioodi 2021-2027 rakenduskava tulemuste saavutamisest.

Käskkirja lisa 1 punktiga 14 sätestatakse finantskorrektsiooni tegemise alused ja kord.

Käskkirja lisa 1 punktiga 15 sätestatakse vaide menetlemise kord.

Käskkirja punktiga 2 kinnitatakse toetuse andmise tingimused õhukvaliteedi parandamiseks ning 2022–2029 tegevuskava ja eelarve.

Käskkirja lisaga 2 tuuakse välja projekti planeeritud eelarve rahastajate kaupa koos tegevuste ja näitaja kajastamisega järgmiselt:

Tegevuse nimetus:	Näitaja koos sihttasemega: 01.01.2021–31.12.2029			
Programmi tegevus: õhukvaliteedi seirevõrgustiku arendamine ja täiendamine ning asukohapõhise terviseriski hinnangute süsteemi loomine	Õhukvaliteedi hindamiseks kasutatavad hindamis- ja seire-süsteemid (arv - 16)	Abikõlblik kogusumma (EUR)	Euroopa Regionaal-arengu Fondi toetus (EUR)	Riiklik kaasfinantseering (EUR)

Õhukvaliteedi seirevõrgustiku arendamine ja täiendamine		11 514 190,00	8 059 933,00	3 454 257,00
Asukohapõhise terviseriski hinnangute süsteemi loomine		1 910 000,00	1 337 000,00	573 000,00
Projektis tehtavatest töödest avalikkuse teavitamine		56 624,68	39 637,28	16 987,40
Otsene personalikulu (projektijuhtimine koos teavitustegevuse koordineerimisega)		699 912,70	489 938,89	209 973,81
Ühtne määr		104 986,91	73 490,83	31 496,07
Kokku:		14 285 714,29	10 000 000,00	4 285 714,29

Käskkirja punktiga 3 volitatakse EKUK täitma toetatavate tegevuste elluviija ülesandeid. EKUK volitatakse valdkondliku ministri käskkirjaga tegevuste elluviijaks vastavalt perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seaduse § 10 lõikele 4.

Käskkirja punktiga 4 reguleeritakse käskkirja jõustumise tähtaeg.

Käskkirja jõustub, kui Euroopa Komisjon on kinnitanud perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakenduskava ja Vabariigi Valitsus on kinnitanud meetme nimekirja.

3. Käskkirja vastavus Euroopa Liidu (EL) õigusele

Käskkirja eelnõu aluseks on perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seadus ja selle alusel antud õigusaktid, mis omakorda on kooskõlas vastava ELi õigusega.

Käskkirja eelnõu on muuhulgas kooskõlas järgmiste Euroopa Liidu määrustega:

- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/1060, 24. juuni 2021, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfond+, Ühtekuuluvusfondi, Õiglase Ülemineku Fondi ja Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi kohta ning nende ja Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi, Sisejulgeolekufondi ning piirihalduse ja viisapoliitika rahastu suhtes kohaldatavad finantsreeglid (ühissätete määrus);
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/1058, 24. juuni 2021, mis käsitleb Euroopa Regionaalarengu Fondi ja Ühtekuuluvusfondi.

Euroopa Liidu määrused on Eestile otsekohalduvad, mistõttu eelnõus nimetatud ülesannete täitjal tuleb juhendada neist otse, arvestades eelnõus ja selle alusel antavatest Vabariigi Valitsuse määrustes sätestatud. Eelnõus on ühissätete määruse sättele viidatud, kui ülesande sisu on ühissätete määrusega reguleeritud, mis teeb hõlpsamaks asjakohase regulatsiooni leidmise.

4. Käskkirja mõju

Käskkirjaga reguleeritava meetme tulemused aitavad edendada energiatõhusust ja vähendada kasvuhoonegaaside heitkoguseid ning asukohapõhise terviseriski hinnangute andmist.

Uuendatud investeeringute edasine ülalpidamine, hooldus ja uuendamine kaetakse riigieelarve vahenditest, millega tagatakse ka elutähtsa teenuse toimepidevus.

5. Eelnõu kooskõlastamine

Käskkirja eelnõu kooskõlastati eelnõude infosüsteemi EIS kaudu Rahandusministeeriumi, Sotsiaalministeeriumi ja Riigikantseleiga ning Riigi Tugiteenuste Keskusega.

Kooskõlastustabel

I.	Sotsiaalministeeriumi seisukoht:	KeMi tegevus:
	Kooskõlastab vaikimisi märkusteta, kuid esitab paar kommentaari:	
1.	Palume muuta põhiõiguste harta kontroll-lehel ridade 45-56 kohta (artiklid 21-26) veerus G oleva selgituslahtri sisu ja lisada TAT juhendi kohane tekst „Analüüs seletuskirjas“.	Arvestatud. Vastav info kontroll-lehte lisatud. Põhiõiguste Harta Kontroll-leht EKUK.X
2.	Teeme ettepaneku muuta eelnõu punkti 3. „Toetatavad tegevused“ alapunkti 3.2 sõnastust järgmiselt: „3.2. Toetatavad tegevused on kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. juuni 2021. a määruse (EL) 2021/1060 artiklis 9 toodud põhimõtetega “ ja vormistada punkt, mis kirjeldab toetatavate tegevuste kooskõla põhimõttega „ei kahjusta oluliselt“ eraldi punktina 3.3. Praegu eelnõus vormistatud samuti punktina 3.2. Põhjendus: elluviidavad tegevused peavad olema kooskõlas kõigi artiklis 9 nimetatud horisontaalsete põhimõtetega, mitte ainult „ei kahjusta oluliselt“ põhimõttega.	Arvestatud. Eelnõu lisa 1 täpsustatud: punkti 3.2. Jäi tekst: Toetatavad tegevused on kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. juuni 2021. a määruse (EL) 2021/1060 artiklis 9 toodud põhimõtetega. Numeratsioon täpsustatud. 3.3. Toetatavad tegevused on kooskõlas põhimõttega „ei kahjusta oluliselt“ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2020/852, millega kehtestatakse kestlike investeeringute hõlbustamise raamistik ja muudetakse määrust (EL) 2019/2088 (OJ L 198, 22.6.2020, p. 13–43), artikli 17 tähenduses. 3.4. Antav toetus ei ole riigiabi. 3.5. Käesoleva käskkirja punktis 3 toodud toetatavate tegevuste detailse iga-aastase tegevuskava kinnitab projekti juhtrühm eelneva aasta 15. detsembriks. Käskkirja kehtestamisel 90 kalendripäeva jooksul.
3.	Palume täiendada punkti 13. „Tegevuste elluviimise seire“ alapunkti 13.4. sõnastust järgmiselt: „Projekti lõpparuanne sisaldab vähemalt kogu projekti kõigi tegevuste ülevaadet ja teavet projekti väljundnäitaja saavutamise kohta, sh info tegevuste panuse kohta horisontaalsete põhimõtete edendamisse. “	Arvestatud. Punkti 13 sõnastust on täpsustatud soovitud kujul.

II.	Riigi Tugiteenuste Keskuse seisukoht:	KeMi tegevus:
Riigi Tugiteenuste Keskus kooskõlastab vaikumisi, esitades paar ettepanekut:		
1.	Palun viia allpooltoodud lõik seletuskirjas, lk 6, vastavaks KK punktiga 9.3:“ Projekti kaudsed kulud, mis on nimetatud ühendmääruse § 21 lõikes 4 kokku 15 protsendi ulatuses projekti otseste personalikulude maksumusest.“ SK-s on lõik:“ Abikõlblikud on ühendmääruses nimetatud kaudsed kulud, transpordikulud, lähetusega või töö- ja ametiülesande täitmisega seotud kulud, koolituskulud ning tervisekontrolli kulud kokku 15% ulatuses projekti otseste personalikulude maksumusest. 15% on arvestatud eespool viidatud ühendmääruse järgi.“. Seega, palun kustutada lausest: transpordikulud, lähetusega või töö- ja ametiülesande täitmisega seotud kulud, koolituskulud ning tervisekontrolli kulud, kuna sisutegevustega seonduvalt, need ei ole kaudsed kulud.	Arvestatud. Seletuskirjas käskkirja lisa 9 punkti täpsustatud.
2.	Ettepanek sõnastada p. 3.3. Antav toetus ei ole riigiabi. Eraldi punktina või lisada §-i 1, sest riigiabi ei ole toetatav tegevus.	Arvestatud. Eraldi on punkt 3.4: Antav toetus ei ole riigiabi.
3.	Palun täiendada seletuskirja lõiku „Projekti kuluefektiivsus“ ning lisage sinna selgitus selle kohta, milliste arvutuste ja/või hinnangute alusel on käskkirja eelarve kokku pandud ning kuidas tagatakse elluviija võimekus projektile järgnevate püsikulude rahastamiseks.	Arvestatud. Vastav info lisatud.
4.	Käskkirja eelnõu lisa 1 on punktis 3.2. sattunud viide „ei kahjusta oluliselt“ põhimõttele topelt. Ettepanek sõnastada selliselt: toetatavad tegevused ei tekita Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2020/852, millega kehtestatakse kestlike investeeringute hõlbustamise raamistik ja muudetakse määrust (EL) 2019/2088 (OJ L 198,	Arvestatud. Lisatud uus tekst: „Toetatavad tegevused on kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. juuni 2021. a määruse (EL) 2021/1060 artiklis 9 toodud põhimõtetega.“

	22.6.2020, p. 13–43), artikli 17 tähenduses olulist kahju ühelegi artiklis 9 sätestatud keskkonnaeesmärgile.	
5.	Punktis 11.2 parandada viide õigusaktile järgmiselt: „11.2. Tulenevalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. juuni 2021 määruse (EL) 2021/1060 artiklist 73 lõikest 2 punktist j tuleb taristule, mille eluiga on vähemalt viis aastat, tagada kliimakindlus“.	Arvestatud. Tekst on jäetud vastavalt soovitatule.
III. Rahandusministeeriumi seisukoht:		
Rahandusministeerium kooskõlastab märkustega arvestamisel:		
1.	Eelnõus on öeldud, et tegevused panustavad Eesti 2035 näitajasse „Ligipääsetavus“. Meetmete nimekirja kohaselt on meetmel puutumus vaid kliima/keskkond horisontaalse põhimõttega, mille näitajat eelnõus aga toodud pole. Palume vastav Eesti 2035 näitaja kliima/keskkond põhimõtte kohta kindlasti lisada.	Arvestatud. Lisatud punkti 2 ja seletuskirja täiendav info.
2.	Projekti eelarve osakaalude arvutamisel palume võtta aluseks EL toetuse summa 10 mln eurot.	Arvestatud. Muudetud teavitamise eelarvet, millest tulenevalt muutus ka kogu eelarve.
3.	Euroopa Liidu põhiõiguste harta kontroll-lehe artiklite 21-26 ja 37 juurde tuleb lisada ka konkreetset viited seletuskirja punktidele, kus on näha vastav põhjendus.	Arvestatud. Vastav info kontroll-lehte lisatud. Põhiõiguste Harta Kontroll-leht EKUK.X
4.	Peatükki „13. Tegevuste elluviimise seire” palume lisada ka aruandlus Eesti 2035 näitajatesse panustamise kohta.	Arvestatud. Täpsustatud p 13.5: 13.5. Vahe- ja lõpparuandes tuuakse välja Vabariigi Valitsuse 12.05.2022 määruses nr 54 „Perioodi 2021–2027 ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide vahendite andmisest avalikkuse teavitamine“ toodud info teavitusnõude täitmiseks tehtud tegevuste kohta ning Eesti 2035 näitajatesse panustamise kohta.
5.	Lauses „ <i>Toetuse andmise tingimuste koostamisel on rakendatud Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seirekomisjoni poolt kinnitatud valikukriteeriume ning tehtud asjakohased analüüsid. Toetatavad tegevused on vastavuses</i>	Arvestatud. Viidatud viimane lause seletuskirjas lk 1 täpsustatud: Toetatavad tegevused on vastavuses perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakenduskava seirekomisjonis kinnitatud vastavus- ja valikukriteeriumidega.

	<i>rakenduskava seirekomisjonis kinnitatud vastavus- ja valikukriteeriumidega.</i> ” palume täpsustada, et mõeldakse perioodi 2021–2027 rakenduskava valikukriteeriume.	
6.	Toetatavate tegevuste mõjude analüüs on puudulik. Seletuskirjas tuleb analüüsida tegevuste mõju asjakohastele horisontaalsetele põhimõtetele (konkreetses TATis kliima/keskkond) ning sellega seotud Eesti 2035 näitajasse panustamist. Analüüsi tegemisel tuleb toetuda TAT koostamise juhendmaterjalide juures olevale maatriksile.	Lisatud eraldi peatükina keskkond seletuskirjas lk 4.
7.	Seletuskirja lk 5 kirjeldate hindamis- ja seiresüsteemide uuendamise ajakava. Palun kirjeldage seletuskirjas täpsemalt, millised on asukohast tingitud (rahvastiku ja tööstuse paiknemine, geograafiline katvus jmt) kriteeriumid uuendatavate hindamis- ja seiresüsteemide valikul. Vajadusel täiendage vastavalt ka käskkirja punkti 6.7.	Arvestatud. Lisatud seletuskirja: selleks, et täita kliimaneutraalsuse saavutamise eesmärgi ja kontrollida rakendatavate poliitikate ja meetmete tõhusust ning suurendada elanikkonna teadlikkust, on vajalik ajakohastada ja laiendada riiklikku seirevõrgustikku, et katta mõõtmistega suuremat osa riigi territooriumist ja seeläbi pakkuda elanikkonnale asukohapõhisemat seireinfot. Tehtavate tööde detailne jaotus kinnitatakse projekti juhtrühmas.
8.	Palume läbivalt asendada sõna „hange“ sõnaga „riigihange“ sobivas vormis ja käändes.	Arvestatud.